

નાટક : નવકારનો રણકાર

લેખિકા : ભારતી દિપક મહેતા

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

કેટરીના અને રણવીર લંડનથી આવ્યા છે. તેઓ રાજકોટમાં પોતાનાં બચપનના મિત્રોને વર્ષો પછી મળી રહ્યા છે. મિત્રો વાતો કરે છે કે...)

આગમ: અરે, રણવીર – કેટરીના, તમે ઘણા વર્ષે પરંતુ perfect timing સાથે રાજકોટ આવ્યા છો. Welcome to Rajkot. આપણાં ઉપાશ્રયમાં બિરાજમાન પૂજ્ય સાધ્વીજી ભગવંતને નવકારનાં 68 અક્ષરનું ઉત્કૃષ્ટ સુદીર્ઘ તપ ચાલે છે ને તેના ઉજમણામાં કરવાના નાટક વિષે જ અમે સૌ ચર્ચા કરી રહ્યા છીએ.

રણવીર: Thank you Aagam for welcoming us to Rajkot.
But what is this નવકાર?
You mean 9 cars?

અજીત: ૯ મોટરકાર? Ohho! તને નવકાર મંત્ર વિષે કાંઈ ખબર નથી?

કેટરીના: No. What is this mantra all about?

સંભવી: અરે ભગવાનનાં પંચમંગલ મહાશ્રુતસ્કંધ સમા શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રને આ બે મિત્રો જાણતા નથી? કેટલી કડુણા !

સુમતિ: “ નમસ્કાર સમો મંત્ર:, શત્રુંજય સમો ગિરિ: ।
વીતરાગ સમો દેવો, ન ભૂતો ન ભવિષ્યતિ ॥ ”

કેટરીના: આ વળી કઈ language છે?

સુમતિ: અરે, આ સંસ્કૃત છે. તે અને પ્રાકૃત તો બધી ભાષાઓની માતા છે.

આગમ: ‘મનનાત્ ત્રાયતે ઈતિ મંત્રઃ’ ઉક્તિ સંસ્કૃતમાં કહે છે કે:

જેનું મનન કરવાથી રક્ષણ થાય તે મંત્ર. અને નવકાર મંત્ર એ તો ચૌદ પૂર્વનો સાર છે. તેને કલ્પતરુ, કામકુંભ, શાશ્વત મંત્ર કહેવાયો છે. તેના દ્વારા પંચ પરમેષ્ઠીને વંદન કરાય છે.

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

જિણસાસણસ્સ સારો, ચુદસ પુવ્વાણ જો સમુદ્ધારો ।

ળવકારો જસ્સ મણે, સંસારો તસ્સ કિં કુણઈ ॥

જે જિનશાસનનો સાર છે, જેને ચૌદ પૂર્વમાંથી ઉદ્ધરવામાં આવ્યો છે તેવો નવકાર મહામંત્ર જેના હૈયામાં નિત્ય વસતો હોય, તેને સંસાર શું કરી શકે?

અષ્ટસિદ્ધિ અને નવનિધિ અર્પનાર મહામાંગલિક એવા આ નમસ્કાર મહામંત્રને પરાપૂર્વથી શ્રીદેવ, શ્રીમતી, શ્રી સુદર્શન શેઠ સમા અનેક મહાસાધકોએ સેવ્યો છે અને ભવ પાર ઉતરી રહ્યા છે. આ મહામંત્રને ભાવિમાં પણ અસંખ્ય ઉચ્ચાત્માઓ સેવશે અને આત્મોન્નતિ કરશે.. કિન્તુ આપણા આ વર્તમાન સમયમાં જ અને આપણા જ આ રળિયામણા રાજકોટ શહેરમાં જ વસીને શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રની અહાલેક જગાવી અનેક આરાધકોના હૃદયના ધબકારમાં નવકારના રણકારને પ્રતિષ્ઠિત કરનાર ઋષિતુલ્ય મહાશ્રાવક શ્રી શશીકાંતભાઈ કિરચંદભાઈ મહેતાના જીવનમાંથી અમુક પ્રસંગોને તાદ્રશ્ય કરવા હવે અમો તત્પર છીએ.

૮૫ વર્ષની વયે જેઓ ૧૧ જુન, ૨૦૧૪ના દિને શાશ્વત નવકારના શરણે લીન થઈ ગયા

છે તેવા શ્રી શશીકાંતભાઈએ ૨૦૦ જેટલા સિદ્ધચક્ર મહાપૂજનો ભણાવેલ તથા ૨૦૦૦ જેટલા પ્રવચનો દેશ-વિદેશમાં આપેલ. છેલ્લા થોડા વર્ષોથી તેઓ કાયોત્સર્ગ ધ્યાનની ત્રણ દિવસની શિબિરો પણ કરાવતા હતાં. આવો માણીએ મંત્રાધિરાજને સતત હૃદયમાં ધારનારા એ સાધકનાં જીવનની ઝાંખી.)

કિરચંદભાઈ:

“આગે ચોવીશી હુઈ અનંતી, હોશે વાર અનંત...

નવકાર તણી કોઈ આદિ ન જાણે, એમ ભાખે અરિહંત”

... અરે શશીકાંતની બા, જુઓ તો બહારે કોઈ બૌદ્ધ લામા આપણા ઘરે ભિક્ષા અર્થે પધાર્યા લાગે છે. અહીં રંગુન – બર્મામાં આ લાલ સારો મળી જાય છે આપણને.

તારાબેન: (માથે ઓઢેલું સરખું કરતાં કરતાં...)

પધારો પધારો જ્ઞાની મહારાજ. ભિક્ષામેં આપ ક્યા ગ્રહણ કરેંગે?

(વહોરાવવાની મુદ્રા કરે છે...)

જરા રુકિએ લામાજી । મેરા યે દો સાલકા બેટા હૈ શશીકાંત ।

આપ સામુદ્રિક શાસ્ત્રકે જાનકાર હૈ, કૃપયા બતાડિયે ઇસ બચ્ચેકા ભવિષ્ય ।

(થોડી વાર સુધી લામા તેના મુખ-હાથ-પગ જુએ છે... પછી)

લામા: અરે આપ તો બહોત હી ભાગ્યશાલી માતા-પિતા હૈ । આપકા ઇસ બચ્ચા યા તો બડા રાજર્ષિ બનેગા યા તો આચાર્યોંકો ભી અભ્યાસ કરા સકે એસા પ્રખર ચિંતક વ તત્ત્વજ્ઞ વક્તા બનેગા । શુભમ્ ભવતુ ॥

કિરચંદભાઈ:

પ્રણામ લામાજી ।

લામા: ઐ મણિપદ્મે હું । બુદ્ધં શરણં ગચ્છામિ... ધમ્મં શરણં ગચ્છામિ ॥

તારાબેન: ધન્ય ભાગ્ય આપણા કે આ દીકરો ભવિષ્યમાં કુળનું નામ ઉજાળશે.

કિરચંદભાઈ:

તો લાપસીના આંધણ મુકો... અનસુયાની બા ! અનુ... તો તારો નાનો ભાઈ મોટો માણસ બનવાનો છે. અને તું પણ દીકરી જગવિખ્યાત ભાઈની મોટી બહેન બનીશ.

(માતા રસોડામાં જાય છે, પિતા બંને બાળકોને વ્હાલ કરે છે. પડદો પડે છે.)

દ્વિતીય જીવન પ્રસંગ

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

બાળક શશીકાંત દસ વર્ષના થયા ત્યારે તેઓ સપરિવાર રંગુન છોડી ભારતમાં વતન વાંકાનેર આવી વસ્યા. નાના ભાઈ મહેન્દ્રનો જન્મ પણ અહીં જ થયો. તેઓ વિલ્સન કોલેજ, મુંબઈમાં બી. એ. કરવા ગયા ત્યારે સ્વતંત્ર સંગ્રામમાં પણ અગ્રેસર રહી ભાગ લીધો. અહીં સાફલ્યનો ડંકો વગાડી કાગળ બનાવવાની ટેકનોલોજી શીખવા કલકત્તા ગયા. ત્યાંથી પરત ફરી અનુપમાબેન સાથે વાંકાનેરમાં લગ્ન કરી સપરિવાર રાજકોટ સ્થાયી થયા સન્ ૧૯૫૩થી. કાગળ મીલનું ઉદ્દઘાટન કરનાર ઉદ્યોગપ્રધાન ધનશ્યામભાઈ ઓઝા તથા મુખ્યપ્રધાન ઢેબરભાઈને પણ આ નવયુવાનની શક્તિઓ ઉપર વિશ્વાસ હતો. તેઓના સૂચનથી જ સૌરાષ્ટ્રની આ પ્રથમ પેપર મીલનું નામ રાખ્યું: ‘સૌરાષ્ટ્ર પેપર એન્ડ બોર્ડ મીલ્સ’. ૧૯૮૪માં જ્યારે આ મીલ ધમધમતી હતી, ત્યારે એક સવારે...)

શશીકાંતભાઈ: આવો, અતુલભાઈ. અમારા બોઈલરમાં ઈંધણ તરીકે વપરાતી મગફળીની ફોતરીનાં જ ફક્ત તમે સપ્લાયર નથી, તમે તો રોજ સવારે અમને મીઠું હાસ્ય પણ સપ્લાય કરો છો.

અતુલભાઈ: વડીલ, જી હા. તમારા આશીર્વાદ છે શશીકાંતભાઈ. લ્યો, આ મારી ટ્રક આવી છે તેમાંથી

ફોતરી ઉતારવી લો એટલે ઝડપથી હું બીજી જગ્યાએ માલ ઉતારવા માટે ટ્રકને પાછી મોકલી દઉં.

શશીકાંતભાઈ: ટ્રકમાંથી માલ તો લો... ખાલી ચે થઈ ગયો. જવા દો ભાઈ, તમતમારે ટ્રક લઈ જાવ ખાલી.

અતુલભાઈ: આભાર ત્યારે, હું પણ નીકળું. આવજો વડીલ.

શશીકાંતભાઈ: પધારજો અતુલભાઈ, આમ ક્યારેક આવતા રહેજો.

(ટ્રક અને અતુલભાઈ જાય છે... ત્યાં જ થોડીવાર પછી)

મેનેજર: મોટાભાઈ, આ અતુલભાઈની ફોતરી સાથે આજે તો જુઓ, કેટલી બધી જીવાત પણ આવી છે. હવે હું શું કરું?

શશીકાંતભાઈ: અરે, ઉભા રહો. પ્લાન્ટ ભલે બંધ થઈ જાય, પરંતુ આ ફોતરી બોઈલરમાં નાખતા નહીં. મેનેજર ! સાડું થયું તમે ધ્યાન દોર્યું.

(ફોન જોડે છે...)

હલો, અતુલભાઈ ! ઓફિસે તમે પહોંચી ગયા છો, પણ ભાઈશા'બ તરત પાછા ફરો. આજની તમારી ફોતરી ભેગી કેટલી બધી ઈયળો તથા જીવાત આવી છે.

અતુલભાઈ: (સામે છેડેથી ફોનમાં) હું... ઇન્સ્પેક્શન કરવા આવું છું.

શશીકાંતભાઈ: માફ કરજો. તમને ફરી ઘક્કો ખવડાવ્યો. પણ જુઓ તો ખરા, આજની તમારી આ ફોતરી કેટલા બધા જીવતાં નાના જીવોને સાથે લઇને આવી છે. કોઇપણ હિસાબે એ પાછી લઈ જાવ અને તેની જયણા કરો.

અતુલભાઈ: અરે પણ મેનેજર..., તમારે માલ ઉતારતા પહેલાં જ એ બધું ચકાસી લેવું જોઈતું હતું. હવે હું આ માલ પાછો ન જ ભરાવું.

શશીકાંતભાઈ: અરે ભલા માણસ, તારે ટ્રકનો ફેરો કરવાનો શું ખર્ચ થશે?

અતુલભાઈ: ઓછામાં ઓછા ૧૫૦૦ રૂપિયા તો થાય જ.

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

સ્નેહીજનો, આ વાત છે ૧૯૮૪ની. આજથી ૩૦ વર્ષ પૂર્વે ૧૫૦૦ રૂપિયા એટલે આજના ૩૦,૦૦૦ રૂપિયા ગણી શકાય !)

શશીકાંતભાઈ: અતુલભાઈ, આ લ્યો રોકડા રૂપિયા ૧૫૦૦ અને તાત્કાલિક ખાલી ટ્રક બોલાવી આ ફોતરી પાછી ભરાવી જીવદયાનાં કાર્યમાં મને સહકાર આપો. ભઈલા, હવેથી ટ્રકમાં માલ ભરતા પહેલાં જ એ તપાસી લેજો કે જીવાતવાળી ફોતરી તો નથી ને? જીવહિંસાનાં કાર્યમાં ક્યારેય મારે કે તમારે ભાગીદાર ન થવાય.

અતુલભાઈ: વડીલ, આપની વાત સાચી છે.

હું આજથી નિયમ લઉં છું કે આજ સુધી મારી ભૂલને કારણે થયેલી જીવહિંસાનાં પ્રાયશ્ચિત રૂપે હું આજીવન રોજ કબૂતરને ચણ નાંખીશ, ગાયને ચાર જાડી રોટલી જમાડીશ તથા દસ કુતરાને રોજ બિસ્કીટ ખવડાવી જીવમૈત્રીના કાર્યો કરીશ.

શશીકાંતભાઈ: શાબાશ. આજથી તમે મારા દીકરા જ છો. (બધા જાય છે...)

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

એ અતુલભાઈનો જીવમૈત્રીનો યજ્ઞ છેલ્લા ૩૦ વર્ષથી સતત આજસુધી ચાલુ જ છે. તેની ખુબ ખુબ અનુમોદના. એક યોગભ્રષ્ટ આત્મા સમાન શશીકાંતભાઈ આ જન્મમાં એક સાધક થઈ તેની અધ્યાત્મ યાત્રા આગળ ધપાવવા હિમાલયમાં યોગી શ્રી ચિદાનંદજી પાસે સતત સાત વર્ષ સુધી જઈ ત્યાં એકાંત મૌન યોગસાધના કર્યા પછી રાજકોટ પરત મોકલી તેઓને નવકાર મંત્રની દિક્ષા ગ્રહણ કરવા કહ્યું. અધ્યાત્મયોગી પંન્યાસ શ્રી ભદ્રંકરવિજયજી મહારાજ સાહેબ પાસે, પોતાની ૩૨ વર્ષની ઉંમરે, તેમને ગુરુપદે સ્થાપિત

કરી 'નવકાર' ને ગુરુમુખેથી ગ્રહણ કર્યો. ને એક દિવસ...)

તૃતીય જીવન પ્રસંગ

અનુપમાબેન: અરે દીપકના પિતાજી, તમે પિંડવાડા રાજસ્થાનથી આવી ગયા?

પૂજ્ય સાહેબજી ગુરુમહારાજ આદિ સૌ શાતામાં હતા ને?

બસમાં બેસી-બેસીને ખુબ થાકી ગયા લાગો છો. લ્યો, પહેલા આ શીતળ જળ ગ્રહણ કરો.

(નાની માટલીમાંથી સ્ટીલનો ઝલાસ ભરે છે અને શશીકાંત જે સામાન, પાણીનો કુંજો વગેરે લાવ્યા હતા તે એકબાજુ મુકે છે.)

શશીકાંતભાઈ: (પાણી પી ને ઝલાસ લૂછતાં-લૂછતાં)

અરે... જયશ્રીના ભાભી, બા કેમ દેખાતા નથી?

મહેન્દ્ર-ચંદ્રિકા તમે બધા ક્યાં છો? મારે એક ખાસ વાત કરવાની છે.

(બધા બૂમ સાંભળી એક પછી એક ઓસરીમાં ભેગા થાય છે.)

તારાબા: દીકરા શશીકાંત, આવી ગ્યો બેટા? સાહેબજી શાતામાં છે ને?

મહેન્દ્રકાકા: મોટાભાઈ, પાય લાગું છું. તમે શાતામાં છો?

ચંદ્રિકાકાકી: (માથે ઓઢેલું સરખું કરતાં...) જય જીનેન્દ્ર ભાઈ, જમવાનું પીરસું?

શશીકાંતભાઈ: ના, સૌ પ્રથમ બધા કામ પડતા મુકીને બધા અહીં મારી પાસે બેસો.

(બધા બેસે છે.)

સાંભળો, આ વેળાએ પાછા આવવા નીકળતી વખતે ગુરુમહારાજે મને પૂછ્યું:

'રોજનાં કેટલા નવકાર ગણો છો?' તો મેં કહ્યું કે આપ કહો તે તહત્તિ !

તેથી તેમણે મને નિયમ આપ્યો છે કે રોજની ૧૦૦ બાધાપારાની નવકારવાળી ગણીને

પછી જ સવારની યા પીવાની. તો હવે આજથી જ્યાં સુધી ૧ કરોડ નવકાર ન ગણાઈ જાય ત્યાં સુધી હું રોજ રાત્રે ૧૦ વાગ્યાથી ૨ વાગ્યા સુધી નિંદ્રા લઈશ અને પછી અઢી વાગ્યાથી સવારે ૧૦ વાગ્યા સુધીમાં રોજની ૧૦૦ માળા ગણાશે પછી જ યા પી ને હું કારખાને જઈશ.

તારાબા: ધન્ય છે દીકરા તને ! આજે તારી ૩૫ વર્ષની ઉંમરે મને પેલા બોદ્ધ લામાનાં કહેલા શબ્દો જરૂર સત્ય ઠરશે તેવી શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થાય છે !

મહેન્દ્રકાકા: કારખાનાનાં કાર્યની તમે કોઈ જ ચિંતા ના કરશો. હું બધું જ સંભાળી લઈશ...
પણ તમે ઉત્તમ આરાધના કરજો.

(શશીકાંતભાઈને નવકાર ધ્યાન કરતા દેખાડવા...)

મહેન્દ્રકાકા: આજે ૮ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪. આજે મને એ દિવસ પછી શું થયું એ કહેવું ગમશે.

આમ... એ દિવસ પછી ૧ વર્ષમાં તો પૂજ્ય ભાઈનાં ગણાઈ ગયા હતા ૩૬ લાખ નવકાર અને સાડા ત્રણ વર્ષમાં તો ગણાઈ ગયા પુરા ૧ કરોડ ! અને પછી તો જીવનભર ગણાતા ગયા નવકાર અજપાજપથી જ.

૧૧મી જુન, ૨૦૧૪નાં પણ જ્યારે તેઓ નવકારમાં શાશ્વત લીન થયા ત્યારે પણ તેઓના આગળીનાં વેઢા ઉપર નવકાર મહામંત્ર જ સ્થિર થયેલો... એટલે જ હવેથી તેમના મહાપ્રયાણ દિવસે ૧૧ જુનને ‘નવકાર ડે’ તરીકે ઉજવવા માટે શ્રી પ્રહલાદ પ્લોટ જૈન સંઘ એ નિર્ણય કર્યો છે.

ચંદ્રિકાકાકી: આવો, તો તેમનાં જ રચેલા આ ગીતથી જ તેમને ભાવાંજલિ અર્પીએ:

મહાવીર કે સંતાન હૈ હમ... મહાવીર કે અનુયાયી હૈ...
સારે જગમેં વીર પ્રભુકા શાસન જયજયકાર હૈ...
જૈનમ્ જયતિ શાસનમ્ ॥

સઑી જીવોંકી રક્ષા કરના, મહાવીરકા આદેશ હૈ

ક્ષમા હમારા ધર્મ હૈ, દયા હમારા કર્મ હૈ...

સારે જગમેં...

હમ સઑ જૈની ંક હૈ, મહાવીર કે સંતાન હૈ...

અહિંસા મેરા ધર્મ હૈ, સંયમ-તપ મેરા જીવન હૈ...

સારે જગમેં...

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

કેટરીના – રણવીર, જુઓ, આખો નવકાર મંત્ર હવે સૌ સાથે જ સાંભળીએ... આ નવકાર નૃત્યને માણતાં-માણતાં.)

(નવકાર નૃત્ય – નાના ભૂલકાંઓ દ્વારા કરાવવું)

રણવીર: Wow! What a dance! I simply loved it.

પણ આ મંત્રમાં ‘નમો’ વડે નમન કોને કર્યા? કોઈનું નામ તો આવ્યું નહીં.

અજીત: આ મંત્રથી કોઈ વ્યક્તિને નમસ્કાર થતા નથી. અહીં અરિહંતો, સિદ્ધો, આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો અને સર્વ સાધુઓને વંદન છે. તેઓનાં પદને વંદન છે. સંભવી, આ પદને સાચા હૃદયથી વંદન કરતા કોને-કોને ચમત્કારોના અનુભવ થયા હતા તે કહેને.

સંભવી: શાસ્ત્રોમાં આવે છે કે:

ઘરકામ કરતાં, ઉઠતાં બેસતા નવકાર ગણતાં પેલા શ્રીમતી નામનાં શ્રાવિકાએ માટલામાં હાથ નાખ્યો તો સર્પની પણ ફૂલમાળા થઈ ગઈ, નવકાર ગણતાં-ગણતાં શૂળીએ ચડવા ગયેલા સુદર્શન શેઠને તો એ સિંહાસન થઈ ગયું અને... અને... સુમતિ બીજા મીરેકલ્સ તું કહે.

સુમતિ: હા, પેલા પાપી ભીલ-ભીલડી નવકારના પ્રતાપથી જ બીજા ભવમાં દેવ બન્યાં.

અને અજીત... બીજો example તું કહે.

અજીત: અને... પેલી ઘવાયેલી સમડીની છેલ્લી ક્ષણોમાં મુનિમહારાજે નવકાર સંભળાવતા તેની સદ્ગતિ થઈ અને રાજાની દિકરી રૂપે પછી જન્મ મળ્યો.

આગમ: આપણને પાઠશાળાનાં દીદીએ આ બધી કથા કહી છે તે મને બરાબર યાદ છે.

રણવીર: અરે પણ આ નવકાર મંત્ર કઈ ભાષામાં છે?

આગમ: તે અર્ધમાગધી – પ્રાકૃત ભાષામાં છે. તેના ૬૮ અક્ષરો તીર્થસમાન છે.

કેટરીના: This is so interesting. Friends, please મને હજી વધુ stories કહોને કે આ નવકાર ગણવાથી કોને શું ચમત્કાર થયો?

સુમતિ: મિત્રો, ચાલો... આપણાં આ પરદેશી નાના મહેમાનોને આપણે શ્રીદેવની કથાનું drama જ દેખાડીએ.

સંભવી: પણ તે પહેલા ફરીથી નવકાર મંત્રનો મહિમા દર્શાવતા એક સુંદર પદ ઉપર નૃત્ય કરવા થનગનતાં આ કલાકારોનું એક નૃત્ય નિહાળીએ તો કેવું?

બધા એક સાથે: Ya ya sure.

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

શાસ્ત્રી કહે છે કે શ્રી નવકાર મંત્રનો એક-એક અક્ષર સાત સાગરોપમ જેટલા પાપોનો નાશ કરે છે. તેના એક પદ વડે પચાસ સાગરોપમનું પાપ નાશ પામે છે. વળી તેના દરેક અક્ષરોમાં એક હજાર ને આઠ વિદ્યાઓ નિહિતપણે રહેલી છે. નવ લાખ નવકારનાં જાપથી નરક નિવારાય છે. સકલમંત્ર શિરમુકુટમણી, સદ્ગુરુ ભાષિત સાર; સો ભવિયા મન શુદ્ધ શું, નિત્ય જપીયે નવકાર. આવો, નમસ્કાર મહામંત્રના મહિમાને દર્શાવતું આ મનભાવન નૃત્ય

બિહાળીએ બાલિકાઓ પાસેથી.)

બાલિકાનાં નૃત્ય પછી નેપથ્યમાં:

(નવકારનો મહિમા દર્શાવતી પાશ્વકુમાર-ધરણેન્દ્રની કથા, પલ્લીપતીમાંથી થયેલા રાજસિંહ પૃથ્વીપતિની કથા, શિવકુમાર-મહાબલ રાજાની કથા, મયણાસુંદરી-ઉંબરરાણાની કથા, કમલાવતી ને કંબલ-સંબલની કથા, મણીધર ને મોરની કથા આદિ આપણે ઘણીવાર સાંભળી છે. એવી જ પણ સ્હેજ ઓછી જાણીતી આ કથા છે શ્રીદેવની, જે કાપિલ્યનગરનાં શ્રીહર્ષ નામનાં રાજાનો સાક્ષાત કુબેર સમો રાજકુમાર હતો.

એકવાર આજુબાજુનાં બધા જ રાજાઓને હું જીતી લઉં તેવી ઇચ્છાથી પોતાના સૈન્ય સમૂહ સાથે તે શ્રી હર્ષ રાજાએ દિગ્વિજય યાત્રા શરૂ કરી ઘણા રાજાઓને જીતી લીધા. તે દરેક રાજાઓને બંદી બનાવી તેઓના સૈન્યને પોતાનામાં ઊમેરી દીધા. એકવાર તેઓ કામરૂપ નગરના રાજાને લાંબા સમયનાં યુદ્ધ પછી પણ પરાજિત ન કરી શક્યા, ત્યારે કાપિલ્યનગરમાં પાછા આવી પોતાના પુત્ર શ્રીદેવને ગાદી ઉપર બેસાડી તેઓએ પ્રવજ્યા ગ્રહણ કરી લીધી.

થોડા સમય પછી રાજા શ્રીદેવે પણ પિતાની ઈચ્છા પૂરી કરવા કામરૂપ નગરના રાજા સામે યુદ્ધ આદર્યું. દીર્ઘકાલ છતાં પણ કોઈનો જય કે પરાજય ન થતા તે એકલો ભાગીને એક ઘનઘોર જંગલમાં પહોંચ્યો. હવે આગળ જોઈએ... તેનું શું થાય છે... નાટ્યરૂપાંતર ‘શ્રીદેવની કથા’.)

શ્રીદેવ: અરે... આ ઘનઘોર અટવીમાં તૃષાકુલ એવા મને કોઈ જલ પીવડાવો.
હું તરસે મરું છું... કોઈ મને પાણી આપો.

ભીલ: રાજનું! ઘણી ખમ્મા. આ ભીલના હાથે પાણી ગ્રહણ કરો. તમારી તરસ મિટાવો.
(હાથના ખોબે ખોબે પાણી રેડવાના તથા પીવાના સંકેતો દર્શાવવા.)

શ્રીદેવ: ભલું થજો તમારું ભીલરાજ. આ જંગલ કેમ આટલું ભેંકાર છે? કોઈ મનુષ્ય અહીં
આસપાસમાં નથી?

ભીલ: વનમાં ભમતાં મેં આજે જ એક જ્ઞાની સાધકને ધ્યાન ધરતાં આ તરફ જોયા છે ખરા.

શ્રીદેવ: ભલે. આ મોતીની માળા રાખ – મારો જીવ બચાવવા બદલ.

ભીલ: આપનો જય હો, વિજય હો.

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

શ્રીદેવના શરીરમાં તાકાત રહી ન હતી, પરંતુ ધીમે-ધીમે ચાલતાં-ચાલતાં તેમણે એક
તેજસ્વી તપોરત્ન એવા સાધક આત્માને ધ્યાન ધરતાં જોયા. તેમની સામે થોડીવાર
બેસીને વિશ્રામ કર્યો ત્યાં જ એ સાધકે કાઉસસગ પાવ્યો.)

શ્રીદેવ: આપના તપ-ત્યાગને હું વંદન કરું છું. આપ મહાજ્ઞાની લાગો છો.
મને હિત ઉપદેશ આપો.

સાધક: “જો ગુણઈ લક્ષ્મમેગં, પૂઈએ વિહીઈ જિણનમુક્કારં,
સો તઈઅ ભવે સિજઝઈ, અહવા સત્તકમે જમ્મે ॥”

અર્થાત્: જે ભવિકજન પૂર્ણ વિધિપૂર્વક એક લાખ વાર નવકાર મંત્રની ગણના કરે, તે ત્રીજે ભવે
સિદ્ધ થાય અથવા તો સાતમે અગર આઠમે ભવે તો અવશ્ય સિદ્ધ થાય છે. માટે હે ભદ્ર !
તું પણ નવકારના જ જાપ કર.

શ્રીદેવ: હે આરાધક આત્મા ! મારી શ્રદ્ધા વધે અને સ્થિર થાય તેવી નવકાર વિષે બીજી વાત કહો.

સાધક: હે ભદ્ર ! આ અટવીમાં તું થોડે દૂર જઈશ તો તને સુંદર શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુનું ચૈત્ય દેખાશે.
તે પ્રાસાદ પણ નવકાર મંત્રનું જ ફળ છે.

શ્રીદેવ: તે કઈ રીતે?

સાધક: પ્રથમ દેવલોકમાં હેમપ્રભ નામે એક દેવ હતા. તેમણે એકદા કેવલિ ભગવંતની પર્ષદામાં પ્રશ્ન પૂછ્યો: હે ભગવન! મને સમ્યક્ત્વ કયારે પ્રાપ્ત થશે અને હવે મારો જન્મ ક્યાં અને કઈ યોનીમાં થશે?

શ્રીદેવ: હં... તો શું જવાબ મળ્યો?

સાધક: ઉત્તરમાં કેવલિ ભગવંત બોલ્યા કે:

“હે દેવ ! તમે અહીંથી ચ્યવીને આ જ વનમાં વાનર થશો અને સમ્યક્ત્વ તો તમને ખુબ કષ્ટપૂર્વકની ધર્મ પ્રાપ્તિ પછી જ મળશે.”

શ્રીદેવ: ઓહો ! હેમપ્રભ દેવ તો નાસીપાસ થઈ ગયા હશે.

સાધક: ના, તે દેવ તો પોતાના આત્માની ફિકર થતાં તરત જ આ વનમાં આવ્યા અને માત્ર પોતાના આત્માનાં પ્રબોધને માટે આસપાસની દરેક શિલાઓ ઉપર નવકારના નવે નવ પદોને કોતરી નાંખ્યાં.

શ્રીદેવ: હા... પછી શું થયું?

સાધક: કાલાંતરે તે દેવ ચ્યવીને વાનર થયા. સ્હેજ મોટા થયા પછી ઝાડની ડાળીઓ કૂદતાં કૂદતાં તેને જ્યારે ચારેબાજુની બધી જ શિલાઓ ઉપર નવકાર મંત્ર કોતરેલો દેખાયો, કે તરત જ પોતાના દેવભવનું સ્મરણ થયું. નવકાર વિષે શ્રી કેવલિ ભગવંતે કહેલો બોધ યાદ આવ્યો અને તે જ ક્ષણથી વાનરે અનશન ધારણ કરી મનમાં જ નવકારમંત્રનું સ્મરણ કરતા મૃત્યુ પામી ફરીથી પાછા તે જ વિમાનમાં ‘પૂર્વ’ નામધારી દેવ થયાં. તે દેવે પોતાના આગામી બોધ માટે પ્રસન્ન થઈને અહીં શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુનું આ સુંદર નાનું ચૈત્ય કરાવ્યું છે.

શ્રીદેવ: મારા પિતા મહારાજા પણ સંયમ લઈને દિક્ષિત થયા છે અને પંચ પરમેષ્ઠીના ધ્યાનમાં જ લીન રહે છે. શું હું પણ આ ચૈત્યમાં જઈ શ્રી શાંતિનાથ પરમાત્મા સન્મુખ વિધિપૂર્વક એક લાખ નવકાર મંત્રના જાપ કરી શકું?

સાધક: અવશ્ય. આપના આત્માનું કલ્યાણ થાઓ.

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

આટલું સાલળતાવેત શ્રીદેવ રાજા તે ચૈત્યમાં જઈ કાયોત્સર્ગમાં ઊભા રહી ગયા.
પરમાત્મા સન્મુખ વિધિપૂર્વક તેમણે શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનો એક લાખ વાર જાપ કર્યો.
તેની સમાપ્તિ થતાં જ હેમપ્રભદેવ તેના ઉપર પ્રસન્ન થઈ પ્રગટ થયા.)

હેમપ્રભદેવ:

શુભમૂ ભવતુ । રાજનૂ આપના લક્ષ નવકાર જાપથી હું પ્રસન્ન થયો છું. હે પુણ્યવંત ! આ અમોઘવિજયા નામની શક્તિ હું આપને પ્રદાન કરું છું, જેથી આપ કામરૂપનગરના રાજાને પરાજય આપી આપના પિતાના કાંપીલ્યનગરમાં જઈ રાજ્ય સિંહાસન ઉપર ફરીથી આરૂઢ થઈ શકો.
(એમ કહી શ્રીદેવના માથા ઉપર ગોળાકારે હાથ ફેરવે છે.)

શ્રીદેવ: અહો અહો ! ખરે જ... આ નવકારનો મહિમા તો અનુપમ છે. પોતે તો આઠ સંપદાને ધારણ કરે જ છે, પરંતુ તે મંત્રના આરાધકોને તો તે અનંત સંપદા આપે છે.
“સાર વચન શ્રવણે સુણી, પહેરી અંબર સાર;
ઋષભ કહે નિત્ય સમરીએ, આદિ મંત્ર નવકાર !”

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

શ્રી નમસ્કાર મંત્રના પરમ આરાધક બની ગયેલા રાજા શ્રીદેવએ પોતાનું રાજ્ય પુનઃ પ્રાપ્ત કરી, પોતાના સર્વ નગરજનોને પોતાનો વૃત્તાંત કહી શ્રી નવકાર મંત્રના સાધક બનાવ્યા. પ્રાંતે રાજા શ્રીદેવ શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રના ધ્યાનમાં જ મૃત્યુ પામી માહેન્દ્ર દેવલોકમાં અત્યારે દેવતા થયા છે.

(અહિં આગમ, કેટરીના, રણવીર, સંભવી, સુમતિ, અજીત વગેરે સ્ટેજ ઉપર આવે છે અને એક સાથે બોલે છે...)

સૌ સાથે: મોક્ષનગરીના દ્વાર સુધી લઈ જતાં, ચિંતામણી રત્ન સમા શ્રી નવકાર મંત્રને વંદન હો.
વંદન હો.

કેટરીના: I want to see one more dance on નવકાર મંત્ર. Please perform for me.
Please...

(નેપથ્યમાંથી ધ્વનિ:

આવો, કેટરીના સાથે આપણી ઇચ્છા પણ પૂરી કરવા આપણે આ બાળ ટોળકીને કહીએ કે નવકાર મહામંત્રનો મહિમા દર્શાવતા એક વધુ પદ ઉપર તેઓ નૃત્ય કરે.)

(નાના બાળકો નવકાર મંત્રના પદ ઉપર નૃત્ય કરે છે.)